

Канферэнцыя 2

Хто такія браты і сёстры пакаяння?

Калі мы заглянем у тэкст Правіла Францішканскага ордэна свецкіх, то заўважым, што перад тэкстам, у якасці прадмовы, змешчана "Заахвочванне св. Францішка да братоў і сяцёр пакаяння". Варта задумацца - чаму? Здавалася б, Правіла - для свецкіх францішканаў, а Заахвочванне - да нейкіх "братоў і сяцёр пакаяння". Пры чым тут яны і мы?

Таксама і юбілей 800-годдзя заснавання ФОС, які адзначаем, звязаны з паўстаннем у 1221 годзе першага Правіла ФОС. Але калі заглянем у той тэкст, то чытыем, што ён распачынаецца словамі:

"Збор нормаў, якія абавязваюцца захоўваць браты і сёстры пакаяння, якія жывуць ва ўласных дамах... "

Такім чынам, зноў бачым, што тое першае Правіла 1221-га году было напісана для "братоў і сяцёр пакаяння". Хто яны - гэтыя браты і сёстры пакаяння?

У старажытных хрысціянскіх супольнасцях, на самым пачатку існавання Касцёла, сфармавалася практыка - чыны і рытуалы - што павінен зрабіць ахрышчаны чалавек, калі здзяйсняў цяжкі грэх. У тыя часы супольнасць вернікаў больш уважліва ставілася да кожнага здзейсненага граху і грэшнік, каб аднавіць свой стан быцця ў супольнасці, каб зноў стацца на роўні з усімі, павінен быў прайсці ШЛЯХ ПАКАЯННЯ, які таксама выражаўся ў знешніх чынах, выглядзе і рытуалах. А паколькі такіх грэшнікаў, якія адбываюць пакаянне магло быць у супольнасці некалькі або нават цэлая група, то выдзяляўся сваеасаблівы стан існавання ў касцёле - *Ордэн тых, хто чыніць пакаянне (Zakon Pokutników)*.

Члены гэтага *Ордэна* маглі быць часова абмежаваныя ў некаторых правах і прывілегіях, маглі быць абавязаныя да больш суровага спосабу жыцця, да здзяйснення некаторых дададковых абавязкаў (напрыклад, апекі над беднымі і хворымі), маглі таксама адрознівацца знешне больш суровым адзеннем, нашэннем знаку "тау" і г.д. Сёння гісторыкам цяжка дакладна апісаць падрабязнасці спосабу жыцця *тых, хто чыніць пакаянне (pokutników)* у першых стагоддзях хрысціянства, але, звычайна, не ўзнікае сумніваў, што такі стан-ордэн у Касцёле існаваў. Душпастырскую апеку над *Ордэнам тых, хто чыніць пакаянне*, здзяйснялі біскупы.

З цягам часу, акрамя тых, хто здзейсніў канкрэтны грэх і быў абавязаны да ўступлення ў гэты *Ордэн*, у яго пачалі ўступаць і іншыя хрысціяне - тыя, хто па прычыне стараннасці дабраахвотна прымалі на сябе практыкі пакаяння гэтага *Ордэна*, каб дасягнуць большай хрысціянскай дасканаласці.

Прыгадаем сабе, што лацінскае слова *Ordo* (= *Ордэн*, *Закон*) азначае стан у грамадстве, саслоўе. Такім чынам у хрысціянскім сярэднявеччы, перад часамі св. Францішка, сфармаваліся тры такія адмысловыя станы сярод вернікаў у Касцёле:

- *Ordo clericorum* (стан духавенства - біскупы, ксяндзы, дыяканы);
- *Ordo monachorum* (стан манахаў, якія жылі ў кляштарх паводле старажытных Правілаў);
- *Ordo poenitentium* (стан тых, хто належалі да спецыяльных груп, якія чыніць пакаянне паводле правілаў, акрэсленых традыцыяй і мясцовымі біскупамі).

Важнай рысай сярэднявяднага грамадства быў падзел кампетэнцый улады - касцельнай і свецкай. Гэта значыць, калі з'яўлялася грамадская справа, патрабуючая суда - злачынства ці канфлікт паміж грамадзянамі - то, калі так можна сказаць, "людзей касцёла" судзіў біскупскі касцельны суд, а не свецкі. Таму важнай адметнасцю членаў *Ордэна тых, хто чыніць пакаянне*, было тое, што за іх таксама адказваў менавіта біскуп і яны не падлягалі судам свецкай улады.

У часах, калі прыйшоў у гэты свет св. Францішак, *Ордэн тых, хто чыніць пакаянне* меў вялікую разнароднасць спосабаў і форм. З аднаго боку, гэта быў, як і раней, *Ордэн* - г.зн. стан, саслоўе ў грамадстве і Касцёле. А з іншага боку - жывы рух у Касцёле, розныя групы людзей неабыякавых да ўзроўню і духоўнай якасці хрысціянскага жыцця і місійнай тоеснасці Касцёла. Гэта маглі быць супольнасці з пэўным паслушэнствам сваім настояцелям і складаннямі абяцанняў, а маглі быць і паасобныя самотнікі ці пустэльнікі. Былі таксама вандроўныя прапаведнікі, харызматычныя лідары з групамі прыхільнікаў. У пэўных выпадках біскупы поўнаасцю кантралявалі справы членаў *Ордэна тых, хто чыніць пакаянне*. Аднак часта па розных прычынах здаралася, што члены *Ордэна* не мелі адпаведнага душпастырства і паўставалі ерасі, а таксама групы больш дэструктыўнага характару, якія сябе і сваю стараннасць супрацьпастаўлялі афіцыйным структурам Касцёла.

Для лепшай ілюстрацыі той рэчаіснасці, пра якую ідзе гаворка у гэтай канферэнцыі, варта прывесці адзін канкрэтны гістарычны прыклад.

У 1178 годзе у Ламбарды з'явілася група падзвіжнікаў пакаяння, якая складалася з ткачоў і сялян, і якія называліся "гуміліатамі". Да гэтага руху прыналежалі духоўныя (ксяндзы, дыяканы), незамужнія жанчыны і асобы, звязаныя сужэнствам. Папа Інакенцій III зацвердзіў існаванне гэтага руху і падзяліў яго на тры ордэны. Да першага прыналежалі духоўныя, да другога - незамужнія жанчыны, а да трэцяга - асобы, звязаныя сужэнствам. Гэтую трэцію групу называлі Трэцім Ордэнам Гуміліатаў. Іх Правіла ("Propositum") было зацверджана ў 1201 г. Папам Інакенціям III.

Гэта адзін з тагачасных прыкладаў арганізацыі жыцця членаў Ордэна тых, хто чыніць пакаянне.

У наступнай канферэнцыі, улічваючы прыведзеныя гістарычныя дадзеныя, паспрабуем паразважаць над тым, якой у сацыяльным кантэксце той эпохі магла быць касцёльная самасвядомасць і ідэнтычнасць св. Францішка і яго першых братоў, а таксама самасвядомасць і ідэнтычнасць першых членаў Трэцяга францішканскага ордэна.